

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลทางสถิติที่ได้ในบทที่ 4 สามารถนำมาสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัยโดยทั่วไป

1. วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ ซึ่งประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ความถี่ เนื้อที่ และอันดับความสำคัญในการเสนอข่าวสารทางการเมือง 7 ประเด็น ของหนังสือพิมพ์ 3 ชื่อ ฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ และข่าวสด ปรากฏผลดังนี้

ข่าวสารทางการเมืองที่หนังสือพิมพ์นำเสนอในช่วงระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 28 กุมภาพันธ์ 2541 มีประเด็นสำคัญ 7 ประเด็น คือ

- กรณีสินบน 5 ล้านบาท และขบวนการตัดไม้ทำลายป่าสาละวิน
- การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล
- ความไม่สงบในเขตชายแดนภาคใต้
- รัฐธรรมนูญและการออกกฎหมายลูก 3 ฉบับ
- ความแตกแยกภายในพรรคร่วมฝ่ายค้าน
- การคัดค้านแต่งตั้งนายอุกฤษ มงคลนาวิน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
- การแสดงบัญชีทรัพย์สินของนักการเมือง

1.1 อันดับความสำคัญวัดจากความถี่ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญกับแต่ละข่าวเรียงตามลำดับ ดังนี้

อันดับ 1 ข่าวกรณีสินบน 5 ล้านบาท และขบวนการตัดไม้ทำลายป่าสาละวิน

อันดับ 2 ข่าวการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล

อันดับ 3 ข่าวรัฐธรรมนูญและการออกกฎหมายลูก 3 ฉบับ

อันดับ 4 ข่าวความไม่สงบในเขตชายแดนภาคใต้

อันดับ 5 ข่าวความแตกแยกภายในพรรคร่วมฝ่ายค้าน

อันดับ 6 ข่าวการคัดค้านแต่งตั้งนายอุกฤษ มงคลนาวิน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

อันดับ 7 ข่าวการแสดงบัญชีทรัพย์สินของนักการเมือง

1.2 อันดับความสำคัญวัดจากเนื้อที่ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญกับแต่ละข่าว ดังนี้

อันดับ 1 ข่าวกรณีสินบน 5 ล้านบาทและขบวนการตัดไม้ทำลายป่าสาละวิน

อันดับ 2.5 ข่าวการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล

อันดับ 2.5 ข่าวความไม่สงบในเขตชายแดนภาคใต้

อันดับ 4 ข่าวรัฐธรรมนูญและการออกกฎหมายลูก 3 ฉบับ

อันดับ 5 ข่าวความแตกแยกภายในพรรคร่วมฝ่ายค้าน

อันดับ 6 ข่าวการคัดค้านแต่งตั้งนายอุกฤษ มงคลนาวินเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

อันดับ 7 ข่าวการแสดงบัญชีทรัพย์สินของนักการเมือง

1.3 อันดับความสำคัญวัดจากน้ำหนักความสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญกับแต่ละข่าว ดังนี้

อันดับ 1 ข่าวกรณีสินบน 5 ล้านบาทและขบวนการตัดไม้ทำลายป่าสาละวิน

อันดับ 2.5 ข่าวการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล

อันดับ 2.5 ข่าวความไม่สงบในเขตชายแดนภาคใต้

อันดับ 4 ข่าวรัฐธรรมนูญและการออกกฎหมายลูก 3 ฉบับ

อันดับ 5 ข่าวความแตกแยกภายในพรรคร่วมฝ่ายค้าน

อันดับ 6 ข่าวการคัดค้านแต่งตั้งนายอุกฤษ มงคลนาวินเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

อันดับ 7 ข่าวการแสดงบัญชีทรัพย์สินของนักการเมือง

1.4 อันดับความสำคัญวัดจากความถี่ เนื้อที่ และน้ำหนักความสำคัญ เป็นดังนี้

อันดับ 1 ข่าวกรณีสินบน 5 ล้านบาทและขบวนการตัดไม้ทำลายป่าสาละวิน

อันดับ 2 ข่าวการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล

อันดับ 3 ข่าวความไม่สงบในเขตชายแดนภาคใต้

อันดับ 4 ข่าวรัฐธรรมนูญและการออกกฎหมายลูก 3 ฉบับ

อันดับ 5 ข่าวความแตกแยกภายในพรรคร่วมฝ่ายค้าน

อันดับ 6 ข่าวการคัดค้านแต่งตั้งนายอุกฤษ มงคลนาวินเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

อันดับ 7 ข่าวการแสดงบัญชีทรัพย์สินของนักการเมือง

2. วาระข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิด

- 2.1 ผู้นำทางความคิดที่ทำการศึกษามีจำนวน 20 คน แบ่งเป็นเพศชายและหญิงเท่ากันอย่างละ 10 คน ครึ่งหนึ่งมีอายุ 50 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำ คือ จบประถมศึกษาประมาณร้อยละ 50.0 แต่ก็มีผู้ที่จบปริญญาตรีในระดับพอสมควรคือร้อยละ 20.0 ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ กว่าครึ่งหนึ่งหรือประมาณร้อยละ 55.0 มีรายได้เดือนละไม่เกิน 8,000 บาท
- 2.2 ผู้นำทางความคิด มีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อหนังสือพิมพ์ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.75) เปิดรับจากสื่อโทรทัศน์ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.30) เปิดรับจากสื่อวิทยุกระจายเสียงในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.00) และเปิดรับจากสื่อนิตยสารในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 0.80)
- 2.3 วาระข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิดในช่วงเวลาที่ศึกษา เป็นดังนี้
 - อันดับ 1 ข่าวรัฐธรรมนูญและการออกกฎหมายลูก 3 ฉบับ
 - อันดับ 2.5 ข่าวกรณีสินบน 5 ล้านบาทและขบวนการตัดไม้ทำลายป่าสาละวิน
 - อันดับ 2.5 ข่าวการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล
 - อันดับ 4.5 ข่าวความไม่สงบในเขตชายแดนภาคใต้
 - อันดับ 4.5 ข่าวการแสดงบัญชีทรัพย์สินของนักการเมือง
 - อันดับ 6 ข่าวความแตกแยกภายในพรรคร่วมฝ่ายค้าน
 - อันดับ 7 ข่าวการคัดค้านนายอุกฤษ มงคลนาวินเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

3. วาระข่าวสารทางการเมืองของประชาชน

- 3.1 ประชาชนที่ศึกษามีจำนวน 93 คน เพศหญิงมากกว่าเพศชาย กล่าวคือ เป็นเพศหญิงร้อยละ 63.4 เพศชายร้อยละ 36.6 กว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 58.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และอีกร้อยละ 7.5 ไม่เคยเข้าโรงเรียน มีผู้จบปริญญาตรีขึ้นไปเพียงร้อยละ 6.5 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปและค้าขาย เกือบครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 44.1 มีรายได้เดือนละไม่เกิน 4,000 บาท
- 3.2 ประชาชน มีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อหนังสือพิมพ์ในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.00) เปิดรับจากสื่อโทรทัศน์ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.59) เปิดรับจากสื่อวิทยุกระจายเสียงในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.50) และเปิดรับจากสื่อนิตยสารในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 0.37)

3.3 วาระข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในช่วงที่ศึกษา เป็นดังนี้

อันดับ 1 ข่าวกรณีสินบน 5 ล้านบาทและขบวนการตัดไม้ทำลายป่าสาละวิน

อันดับ 2 ข่าวการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล

อันดับ 3 ข่าวรัฐธรรมนูญและการออกกฎหมายลูก 3 ฉบับ

อันดับ 4 ข่าวการแสดงบัญชีทรัพย์สินของนักการเมือง

อันดับ 5 ข่าวความไม่สงบในเขตชายแดนภาคใต้

อันดับ 6 ข่าวความแตกแยกภายในพรรคฝ่ายค้าน

อันดับ 7 ข่าวการคัดค้านแต่งตั้งนายอุกฤษ มงคลนาวิน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานและการอภิปรายผล

ความสอดคล้องในการกำหนดวาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ ผู้นำทางความคิด และประชาชน

ตามแนวคิดการกำหนดวาระข่าวสาร ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานเพื่อทดสอบแนวคิดนี้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์สอดคล้องกับวาระข่าวสารทางการเมืองของประชาชน

สมมติฐานที่ 2 วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ สอดคล้องกับวาระข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิด

สมมติฐานที่ 3 วาระข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิด สอดคล้องกับวาระข่าวสารทางการเมืองของประชาชน

จากการทดสอบสมมติฐาน ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์สอดคล้องกับวาระข่าวสารทางการเมืองของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 2 วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ ไม่สอดคล้องกับวาระข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิด

สมมติฐานที่ 3 วาระข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิด สอดคล้องกับวาระข่าวสารทางการเมืองของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยสนับสนุนเฉพาะสมมติฐานที่ 1 และสมมติฐานที่ 3 ทำให้ทราบว่า หนังสือพิมพ์ และผู้นำทางความคิด ต่างก็มีความสัมพันธ์กับการกำหนดวาระข่าวสารของประชาชน โดยที่ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ว่า ผู้นำทางความคิดมีอิทธิพลต่อการกำหนดวาระข่าวสารของประชาชนมากกว่าหนังสือพิมพ์ เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวาระข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิดกับประชาชน ($\rho=0.875$) มีค่ามากกว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับประชาชน ($\rho=0.714$)

ผลการวิจัยยังพบว่า หนังสือพิมพ์ไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดวาระข่าวสารของผู้นำทางความคิด เนื่องจากวาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับผู้นำทางความคิดไม่สอดคล้องกัน ($\rho=0.607$)

เมื่อแยกพิจารณาวาระข่าวสารของผู้นำทางความคิดกับประชาชน โดยดูจากการจัดอันดับความสำคัญของข่าวทั้ง 7 ประเด็น พบว่า มีข่าวที่จัดอันดับตรงกัน 2 คู่ คือ ข่าวความแตกแยกภายในพรรคฝ่ายค้าน (อันดับ 6) และข่าวการคัดค้านแต่งตั้งนายอุกฤษ มงคลนาวิน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ (อันดับ 7) ส่วนข่าวที่เหลือถูกจัดอันดับไว้ต่างกัน อีก 3 คู่มีผลต่างระหว่างอันดับน้อยมาก คือ 0.5 ที่เหลืออีก 2 คู่มีอันดับต่างกัน 1.5 และ 2 (ตารางที่ 4.4.5) ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ออกมาค่อนข้างสูง

สำหรับวาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับประชาชนนั้น ปรากฏว่าจัดอันดับตรงกัน 2 คู่ ได้แก่ ข่าวกรณีสินบน 5 ล้านบาทและขบวนการตัดไม้ทำลายป่าสาละวิน (อันดับ 1) และข่าวการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล (อันดับ 2) ที่เหลืออีก 3 อันดับ มีผลต่างระหว่างอันดับคู่ละ 1 อันดับ ยกเว้นข่าวความไม่สงบในเขตชายแดนภาคใต้ที่มีผลต่าง 2 อันดับ และข่าวการแสดงบัญชีทรัพย์สินของนักการเมืองที่มีผลต่างถึง 3 อันดับ (ตารางที่ 4.4.1)

ส่วนวาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับผู้นำทางความคิดนั้น มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยที่สุด เนื่องจากไม่มีข่าวใดที่จัดอันดับได้ตรงกันเลย และผลต่างระหว่างอันดับของแต่ละคู่ก็มีตั้งแต่ระดับ 0.5-3 (ตารางที่ 4.4.3) ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ออกมาต่ำกว่าคู่อื่นๆ

การสื่อสารแบบสองขั้นตอน

ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานเพื่อทดสอบแนวคิดการสื่อสารแบบสองขั้นตอน ดังนี้

สมมติฐานที่ 4 วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับผู้นำทางความคิด สอดคล้องกันมากกว่า วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับประชาชน

สมมติฐานที่ 5 วาระข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิดกับประชาชน สอดคล้องกันมากกว่า วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับประชาชน

จากการทดสอบสมมติฐาน ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 4 วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับผู้นำทางความคิด สอดคล้องกันน้อยกว่า วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับประชาชน

สมมติฐานที่ 5 วาระข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิดกับประชาชน สอดคล้องกันมากกว่า วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับประชาชน แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จะเห็นว่าผลการวิจัย ไม่สนับสนุนสมมติฐานทั้ง 2 ข้อ แสดงว่า หนังสือพิมพ์ไม่ใช่ผู้กำหนดวาระข่าวสารทางการเมืองให้กับผู้นำทางความคิด และถ่ายทอดไปยังประชาชน ตามแนวคิดการสื่อสารแบบสองขั้นตอน เนื่องจากวาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับผู้นำทางความคิดไม่สอดคล้องกัน

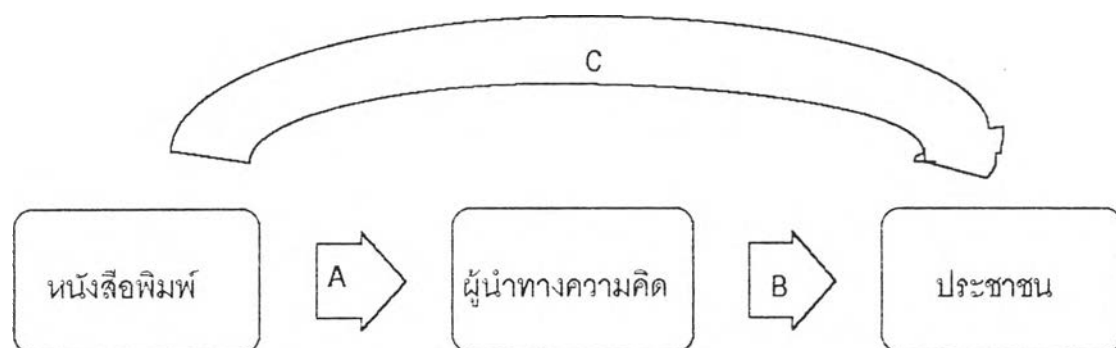
การที่วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับประชาชน สอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวาระข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิดกับประชาชนก็สอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้น

อธิบายได้ว่า 1.ประชาชนรับวาระข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ และ 2.มีแรงเสริมจากวาระข่าวสารที่ได้จากผู้นำทางความคิด โดยจะสังเกตเห็นว่าในประเด็นที่มีความสำคัญมาก ๆ ตั้งแต่อันดับที่ 1-2 ประชาชนให้ความสำคัญตรงกับที่หนังสือพิมพ์เสนอ ส่วนประเด็นที่ประชาชนเห็นตรงกับผู้นำทางความคิดเป็นประเด็นในอันดับท้าย ๆ (อันดับ 6-7) ซึ่งหนังสือพิมพ์เสนอในระดับค่อนข้างต่ำ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanta และ Wu ซึ่งระบุว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นแรงเสริมให้กับสื่อมวลชนเมื่อเรื่องทั้งหมดถึงนั้นมีการนำเสนอในสื่อมวลชนในปริมาณมาก แต่ถ้าเรื่อง

พูดถึงนั้นมีการเสนอในสื่อมวลชนน้อย การสื่อสารระหว่างบุคคลจะมีอิทธิพลต่อประเด็นนั้นมากกว่า นั่นคือ คนในสังคมจะมีความเห็นสอดคล้องกับคนในกลุ่มเดียวกับตนเองมากกว่าจะเห็นสอดคล้องกับสื่อมวลชน (Wanta & Wu, 1992)

จากแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารแบบสองขั้นตอน ตามสมมติฐานที่ 4 และ 5 สามารถแสดงเป็นแผนภาพเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปร ดังนี้

เมื่อ A = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหนังสือพิมพ์กับผู้นำทางความคิด

B = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของผู้นำทางความคิดกับประชาชน

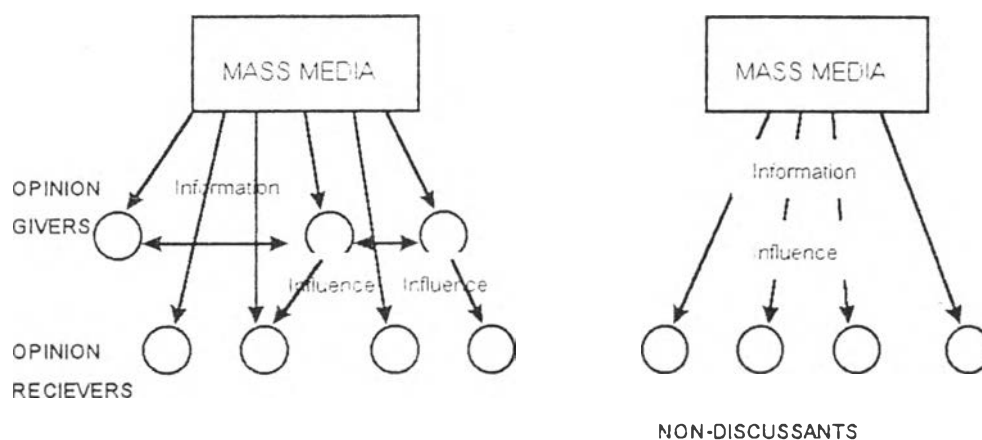
C = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหนังสือพิมพ์กับประชาชน

แผนภาพที่ 5.1 ความสัมพันธ์ในการกำหนดความระง่ำวสารของหนังสือพิมพ์ ผู้นำทางความคิด และประชาชน ตามสมมติฐานที่ 4 และ 5

จากแผนภาพข้างต้น ผู้วิจัยมีสมมติฐานเบื้องต้นว่า หากการไหลของข่าวสารเป็นแบบ 2 ขั้นตอนจริง ผลการวิจัยจะต้องสนับสนุนสมมติฐานทั้งข้อ 4 และ ข้อ 5 เพื่อพิสูจน์ว่า $A > B$ และ $B > C$ ทั้งนี้ เพื่อที่จะอธิบายว่า หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่กำหนดความระง่ำวสารทางการเมืองให้กับผู้นำทางความคิด จากนั้นผู้นำทางความคิดถ่ายทอดความระง่ำวสารที่ตนเห็นว่าสำคัญให้กับประชาชน แม้ว่าประชาชนจะเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์เช่นเดียวกับผู้นำทางความคิด แต่ประชาชนเชื่อผู้นำทางความคิดมากกว่าเชื่อหนังสือพิมพ์

แต่ผลการวิจัยไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ เนื่องจาก ประชาชนเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์โดยตรง อธิบายได้จากการที่ประชาชนมีการเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ ในระดับใกล้เคียงกับผู้นำทางความคิด (ค่าเฉลี่ย 1.58 และ 1.95 ตามลำดับ) ขณะเดียวกันก็มีการเปิดรับสื่อ

บุคคลไม่มากนัก ไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัวหรือคนนอกครอบครัว เป็นไปได้ว่าประชาชนในพื้นที่ที่ศึกษานี้ เป็นผู้ตามทางความคิด (Opinion Receivers) ที่อยู่ในกระบวนการไหลของข่าวสารตามแนวคิดของ Robinson ดังแผนภาพที่ 5.2

แผนภาพที่ 5.2 แสดงผู้ตามทางความคิด 2 ประเภท ตามแนวคิดของ Robinson

จากแผนภาพที่ 5.2 จะเห็นว่าการเปิดรับข่าวสารของคนในสังคมมี 2 รูปแบบ กล่าวคือ 1) มีผู้ตามทางความคิดที่เปิดรับข่าวสารจากทั้งสื่อมวลชน (Mass Media) และผู้นำทางความคิด (Opinion Leaders) โดยข่าวสารจากสื่อมวลชนเป็นข้อมูล (Information) ซึ่งรับรู้ไว้เพื่อเป็นพื้นฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้รับจากผู้นำทางความคิดจะเป็นข้อมูลในระดับที่มีอิทธิพล (Influence) ต่อการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง 2) มีผู้ตามทางความคิดที่เปิดรับสื่อมวลชนโดยตรงไม่ต้องผ่านผู้นำทางความคิด (Non-discussants) โดยที่สื่อมวลชนมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้ข้อมูลและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (Robinson, 1976.)

การที่วาระข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิดกับประชาชน สอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\rho = 0.875$) เป็นเพราะทั้งผู้นำทางความคิดและประชาชน เป็นคนในพื้นที่เดียวกัน พื้นฐานการศึกษาในระดับใกล้เคียงกัน (ส่วนใหญ่จบประถมศึกษา) จึงเป็นไปได้ที่จะมีความเห็นใกล้เคียงกัน

จากการวิจัยพบว่า สื่อบุคคลซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำทางความคิด มีโอกาสในการถ่ายทอดวาระข่าวสารทางการเมืองให้กับประชาชนได้น้อย ข้อมูลจากการวิจัย พบว่า ผู้นำทางความคิดและประชาชน เปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อบุคคลในอันดับที่ต่ำเมื่อเทียบกับการเปิดรับสื่อมวลชน ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิดและประชาชนจากสื่อประเภทต่างๆ

ประเภทของสื่อ	ผู้นำทางความคิด		ประชาชน	
	คะแนน	อันดับ	คะแนน	อันดับ
หนังสือพิมพ์	76	2	283	2
โทรทัศน์	108	1	484	1
วิทยุกระจายเสียง	55	3	143	3
นิตยสาร	21	6	64	6
บุคคลในครอบครัว	30	5	80	5
บุคคลนอกครอบครัว	53	4	137	4

จากตารางจะเห็นว่า สื่อที่ทั้งผู้นำทางความคิดและประชาชนเปิดรับข่าวสารทางการเมืองนั้น เรียงลำดับการเปิดรับเหมือนกัน โดยมีสื่อโทรทัศน์เป็นอันดับ 1 ตามด้วยหนังสือพิมพ์ และวิทยุกระจายเสียง ส่วนสื่อบุคคลนั้นอยู่ในอันดับ 4 และ 5

ดังนั้น อิทธิพลของสื่อบุคคลที่มีต่อประชาชนจึงไม่อยู่ในระดับสูงพอที่จะเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดวาระข่าวสารได้ แต่จะเป็นส่วนเสริมในการตอกย้ำให้ข่าวสารที่ประชาชนเปิดรับจากสื่อมวลชนมีการพูดถึงกันมากขึ้น มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมากขึ้น

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Deutschmann และ Wayne ที่ศึกษาเรื่อง “Diffusion of Knowledge of the Major News Story” และพบว่า การไหลของข่าวสารมีหลายรูปแบบ แนวคิดการไหลของข่าวสารแบบลงขั้นตอนไม่สามารถอธิบายกระบวนการแพร่กระจายของข่าวสารได้ทั้งหมด โดย Deutschmann และ Wayne อธิบายว่า การไหลของข่าวสารเป็นแบบขั้นตอนเดียว (One-step) จากสื่อมวลชนไปยังประชาชนผู้รับสาร ส่วนการถ่ายทอดข้อมูลจากผู้นำทางความคิดเป็นเพียงการตอกย้ำความสำคัญของข่าวนั้นสู่ประชาชน แต่เป็นการให้ข้อมูลได้เพียงบางส่วน อย่างไรก็ตาม การถ่ายทอดข่าวสารของผู้นำทางความคิดเป็นส่วนเสริมที่ดีในกระบวนการไหลของข่าวสารจากสื่อมวลชนสู่ประชาชน (Deutschmann & Wayne, 1960)

การที่ผลวิจัยไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 4 และ 5 จะต้องมีปัจจัยอื่นที่เข้ามาเป็นตัวแปรแทรกซ้อน นอกเหนือจากการเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ ดังจะอธิบายในลำดับต่อไป

พฤติกรรมการเปิดรับสื่อกับการกำหนดวาระข่าวสารทางการเมือง

พิจารณาจากการเปิดรับข่าวสารทั่วไปจากสื่อมวลชนของกลุ่มตัวอย่าง จะเห็นว่า ทั้งผู้นำทางความคิดและประชาชนเปิดรับสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาจึงเป็นสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และนิตยสาร ตามลำดับ (ตารางที่ 4.2.6 และ 4.3.6) ถ้าจะจะไปที่การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองก็เป็นไปในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ มีการเปิดรับจากสื่อโทรทัศน์เป็นหลัก (ตารางที่ 4.2.7 และ 4.3.7)

หากมองจากประเภทของข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับจากสื่อมวลชน จะเห็นว่า ผู้นำทางความคิดเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์เพื่ออ่านข่าวอาชญากรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.7 ขณะที่การเปิดรับสื่อโทรทัศน์จะเน้นข่าวสารทางการเมืองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.3 (ตารางที่ 4.2.8)

ส่วนประชาชนก็เช่นเดียวกัน เปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์เพื่ออ่านข่าวอาชญากรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.9 ส่วนการเปิดรับสื่อโทรทัศน์นั้น แม้ว่าประชาชนจะเปิดรับรายการบันเทิงมากที่สุด คือ ร้อยละ 24.9 แต่ก็เปิดรับข่าวการเมืองในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก คือร้อยละ 24.5 ส่วนการเปิดรับสื่อวิทยุกระจายเสียงและนิตยสาร เป็นการเปิดรับเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก (ตารางที่ 4.3.8)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงความเชื่อถือสื่อในแต่ละประเภท ที่ถูกใช้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างเชื่อถือสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง ตามลำดับ ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 แสดงแหล่งข่าวสารทางการเมืองที่ผู้นำทางความคิดให้ความเชื่อถือมากที่สุด

แหล่งข่าวสารทางการเมือง	ผู้นำทางความคิด		ประชาชน	
	คะแนน	อันดับ	คะแนน	อันดับ
หนังสือพิมพ์	65	2	277	2
โทรทัศน์	106	1	494	1
วิทยุกระจายเสียง	37	3	183	3
นิตยสาร	16	6	61	6
คนในครอบครัว	28	4	80	5
คนนอกครอบครัว	25	5	83	4

จากตารางที่ 5.2 จะเห็นว่า แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะให้ความเชื่อถือสื่อหนังสือพิมพ์ในคะแนนค่อนข้างสูง แต่ก็มีสื่อโทรทัศน์ซึ่งทั้งผู้นำทางความคิดและประชาชนให้ความเชื่อถือมากกว่า โดยมีคะแนนที่สูงกว่าสื่อหนังสือพิมพ์อย่างมาก

มีผลการวิจัยเชิงทดลองที่สรุปว่า ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ของสื่อ เป็นตัวแปรสำคัญในกระบวนการไหลของข่าวสารและความคิด จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร เมื่อประชาชนเชื่อถือสื่อประเภทใด ก็จะทำให้ความไว้วางใจและเชื่อถือข้อมูลที่สื่อ นั้น ๆ นำเสนอตามไปด้วย (Kraus & David, 1980)

Roper ทำการวิจัยในปี 1972 พบว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเทียบกับหนังสือพิมพ์ โดยผู้ถูกสัมภาษณ์ร้อยละ 48.0 หรือเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ระบุว่าให้ความเชื่อถือข่าวที่รายงานโดยโทรทัศน์มากที่สุด เมื่อเทียบกับหนังสือพิมพ์ วิทยุ และนิตยสาร ซึ่งแน่นอนว่าโอกาสที่โทรทัศน์จะกำหนดวาระข่าวสารให้ประชาชนย่อมมีมากกว่าสื่อประเภทอื่น (Roper 1972. อ้างถึงใน Kraus & David, อ้างแล้ว)

จากข้อมูลที่กล่าวมา สามารถอธิบายได้ว่า การเปิดรับสื่อประเภทอื่นนอกเหนือจากหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ เป็นตัวแปรแทรกซ้อนที่ทำให้ผลการวิจัยออกมาไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 4 และสมมติฐานที่ 5 เพราะโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีข้อจำกัดน้อยกว่าหนังสือพิมพ์ ทั้งในด้านวิธีการเปิดรับซึ่งสามารถเปิดรับได้ทันทีที่ต้องการ ขณะที่สื่อหนังสือพิมพ์ต้องอาศัยการอ่าน หากอ่านหนังสือไม่ออกหรือมีข้อจำกัดด้านสายตา ก็เป็นอุปสรรคในการเปิดรับ เป็นสื่อที่ต้องใช้ความตั้งใจในการอ่านจึงจะสามารถรับสาระจากข่าวหรือข้อเขียนที่ตีพิมพ์ ส่วนโทรทัศน์นั้นอาจเปิดไว้และรับฟังได้โดยไม่ต้องเห็นภาพ สามารถทำกิจกรรมอื่นร่วมไปด้วย

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ต้องซื้อหาทุกวัน ไม่เหมือนโทรทัศน์ที่ซื้อมาเพียงครั้งเดียวก็สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอด ทำให้การซื้อหาหนังสือพิมพ์มาอ่านเป็นประจำนั้นมีไม่มากนัก มีงานวิจัยที่ยืนยันว่า ค่าใช้จ่ายในการซื้อหาหนังสือพิมพ์กับโอกาสในการเปิดรับสื่อ มีผลต่อความถี่ในการเปิดรับหนังสือพิมพ์ ขณะเดียวกันค่าใช้จ่ายในการอ่านหนังสือพิมพ์ก็มีผลต่อเนื่องมาจากการเปิดรับสื่อโทรทัศน์เพื่อใช้เป็นสื่อหลัก (ศิริชัย ศิริกาบะ และชุมพล รอดคำดี , 2527)

ผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อมูลที่ยืนยันในประเด็นนี้ กล่าวคือ ทั้งผู้นำทางความคิดและประชาชน มีการอ่านหนังสือพิมพ์ที่บ้าน (ซึ่งแสดงว่ามีโอกาสอ่านเป็นประจำ) เพียงร้อยละ 30.0 และ 30.1 ตามลำดับ ขณะที่อีกร้อยละ 70.0 และ 69.9 ตามลำดับ ต้องอ่านหนังสือพิมพ์จากสถานที่อื่น ได้แก่ ร้านค้าในหมู่บ้าน ที่ทำงาน ฯลฯ (ตารางที่ 5.3) ซึ่งอาจจะได้อ่านหรือไม่ได้อ่านแล้วแต่โอกาส ทำให้การเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์มีความถี่ไม่สูงนัก

ตารางที่ 5.3 แสดงสถานที่อ่านหนังสือพิมพ์ของผู้นำทางความคิดและประชาชน

สถานที่อ่านหนังสือพิมพ์	ผู้นำทางความคิด		ประชาชน	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
บ้าน	6	30.0	28	30.1
บ้านเพื่อน/บ้านญาติ	1	5.0	2	2.2
ร้านค้าในหมู่บ้าน	4	20.0	24	25.8
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	0	0.0	0	0.0
ที่ทำงาน	6	30.0	9	9.7
โรงเรียน	0	0.0	4	4.3
อื่นๆ	3	15.0	26	28.0
รวม	20	100.0	93	100.0

และเมื่อดูจากพฤติกรรมการเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ ผู้นำทางความคิดส่วนใหญ่ ร้อยละ 45.0 ใช้เวลาอ่านประมาณ 1 ชั่วโมง-1 ชั่วโมง 30 นาที มีปริมาณการอ่านมากกว่า 1 ใน 4 แต่ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของหนังสือพิมพ์ทั้งหมด ส่วนประชาชนนั้น ร้อยละ 39.8 ใช้เวลาในการอ่าน 30 นาที - 1 ชั่วโมง โดยมีปริมาณการอ่านมากกว่า 1 ใน 4 แต่ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของหนังสือพิมพ์ทั้งหมด เช่นเดียวกับ ดังตารางที่ 5.4 และ 5.5

ตารางที่ 5.4 ระยะเวลาในการอ่านหนังสือพิมพ์ของผู้นำทางความคิดและประชาชน

ระยะเวลาในการอ่านต่อ 1 ครั้ง	ผู้นำทางความคิด		ประชาชน	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่ถึง 30 นาที	4	20.0	26	28.0
มากกว่า30 นาที แต่ไม่ถึง 1 ชั่วโมง	7	35.0	37	39.8
มากกว่า1 ชั่วโมง แต่ไม่ถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที	9	45.0	23	24.7
มากกว่า 1 ชั่วโมง 30 นาที แต่ไม่ถึง 2 ชั่วโมง	0	0.0	5	5.4
2 ชั่วโมง ขึ้นไป	0	0.0	2	2.2
รวม	20	100.0	93	100.0
ค่าเฉลี่ย (X)	1.25		1.14	

ตารางที่ 5.5 ปริมาณการอ่านหนังสือพิมพ์ต่อ 1 ครั้ง ของผู้นำทางความคิดและประชาชน

ปริมาณอ่านการต่อ 1 ครั้ง	ผู้นำทางความคิด		ประชาชน	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
อ่านทั้งฉบับ	2	10.0	4	4.3
อ่านเกือบทั้งฉบับ	2	10.0	7	7.5
อ่านครึ่งหนึ่ง	4	20.0	11	11.8
อ่านมากกว่า 1 ใน 4 แต่ไม่ถึงครึ่ง	9	45.0	45	48.4
อ่านน้อยกว่า 1 ใน 4	3	15.0	26	28.0
รวม	20	100.0	93	100.0
ค่าเฉลี่ย (X)	1.55		1.19	

จะเห็นว่า ปริมาณและเวลาในการอ่านหนังสือพิมพ์ของผู้นำทางความคิดและประชาชนอยู่ในระดับต่ำ-ปานกลาง ขณะที่การเปิดรับสื่อโทรทัศน์อยู่ในระดับสูงมาก

นั่นคือ การเปิดรับสื่อโทรทัศน์เป็นตัวแปรแทรกซ้อนในการกำหนดวาระข่าวสารทางการเมืองให้กับผู้นำทางความคิดและประชาชน ทำให้วาระข่าวสารของหนังสือพิมพ์ไม่สอดคล้องกับผู้นำทางความคิด ส่วนวาระข่าวสารของหนังสือพิมพ์กับประชาชนนั้นแม้จะสอดคล้องกัน แต่ก็มีค่าน้อยกว่า ความสอดคล้องของวาระข่าวสารของผู้นำทางความคิดกับประชาชน เท่ากับว่า ผู้นำทางความคิดมีอิทธิพลต่อประชาชนมากกว่าหนังสือพิมพ์ และไม่ได้เป็นผู้รับวาระข่าวสารจากหนังสือพิมพ์มาถ่ายทอดให้ประชาชน แต่ผู้นำทางความคิดจะถ่ายทอดวาระข่าวสารที่ตนเองเห็นว่าสำคัญ (จากการเปิดรับสื่อโทรทัศน์และปัจจัยอื่นๆ) ให้กับประชาชน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและการทดสอบสมมติฐานการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์สอดคล้องกับวาระข่าวสารทางการเมืองของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ ไม่สอดคล้องกับวาระข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิด
3. วาระข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิดสอดคล้องกับวาระข่าวสารทางการเมืองของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ข่าวสารทางการเมืองไม่ได้ไหลจากหนังสือพิมพ์สู่ผู้นำทางความคิดแล้วถ่ายทอดไปยังประชาชน กล่าวคือ วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับผู้นำทางความคิดสอดคล้องกันน้อยกว่าวาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับประชาชน และวาระข่าวสารของผู้นำทางความคิดกับประชาชน สอดคล้องกันมากกว่า วาระข่าวสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์กับประชาชน แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
5. การเปิดรับสื่อประเภทอื่นโดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์เป็นตัวแปรแทรกซ้อนสำคัญ ที่มีผลต่อการกำหนดวาระข่าวสารของผู้นำทางความคิดและประชาชน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยในครั้งนี้กำหนดประเด็นเฉพาะข่าวสารทางการเมือง หากมีการศึกษาในวาระข่าวสารด้านอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ ก็จะได้ข้อมูลที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น
2. ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับสื่อโทรทัศน์เป็นตัวแปรแทรกซ้อนที่สำคัญ ในการกำหนดวาระข่าวสารทางการเมืองของผู้นำทางความคิดและประชาชน ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะศึกษาการกำหนดวาระข่าวสารของสื่อโทรทัศน์เปรียบเทียบกับสื่อหนังสือพิมพ์ รวมทั้งสื่อประเภทอื่นเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ชัดเจนมากขึ้น
3. การวิจัยในครั้งนี้ทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่างเพียงพื้นที่เดียว หากสามารถศึกษากลุ่มตัวอย่างในพื้นที่หลากหลาย และนำมาเปรียบเทียบก็จะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น
4. ในการหาผู้นำทางความคิดทางการเมืองผู้วิจัยใช้คำถามเพื่อวัดระดับการเป็นผู้นำทางความคิดทางการเมืองอย่างกว้าง ๆ ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหามาใช้เป็นคำถามในแบบสอบถามเพื่อให้ได้ผู้นำทางความคิดในประเด็นนั้น ๆ โดยตรง
5. วิธีการหาผู้นำทางความคิดแบบ Self-Destmating Technique ในบริบทของสังคมไทยยังมีข้อจำกัดบางประการ การให้กลุ่มตัวอย่างประเมินตนเองว่ามีความเป็นผู้นำทางความคิดหรือไม่อาจมีความคลาดเคลื่อน การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้วิธี Sociometric Choice ซึ่งให้กลุ่มตัวอย่างเลือกบุคคลที่เป็นผู้นำทางความคิดของเขา หรืออาจใช้ทั้ง 2 วิธีควบคู่กันเพื่อตรวจสอบความแม่นยำ